

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)

31. desember 2013.

**Lokal, engasjert
og kompetent**

Innhold

1	Innledning og formål med dokumentet	2
2	Konsolidering	2
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv	2
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	2
3.1	Ansvarlig kapital	3
3.2	Kapitalkrav	3
4	Kreditrisiko og motpartsrisiko	4
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall	4
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	5
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	6
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	7
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	7
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier	8
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	8
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	9
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater	10
5	Egenkapitalposisjoner	10
6	Renterisiko	11
7	Styring og kontroll av risiko	12
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP	12
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer	13
7.3	Bankens godtgjørelsesordning	16

1 Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2013 og rapporteres i hele tusen kroner med mindre annet fremgår.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. For beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år. Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

Det vises til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

Tolga – Os Sparebank er ikke konsern og har ingen slik tilknytning til selskap som omfattes av konsolideringsplikten i finansieringsvirksomhetslovens § 2a – 9.

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Tolga - Os Sparebanks ansvarlige kapital består av kun kjernekapital. Kjernekapitalen består av sparebankens fond og to fondsobligasjonslån på. NOK 25 mill og NOK 30 mill.

Fondsobligasjon NOK 25 mill er et evigvarende fondsobligasjonslån utstedt 25.05.2005. Fondsobligasjonen forrentes med 3 måneders NIBOR + 1,45 %. Denne fondsobligasjonen er omfattet av overgangsbestemmelser.

Fondsobligasjon NOK 30 mill er også et evigvarende fondsobligasjonslån utstedt 12.04.2012.

Fondsobligasjonen forrentes med 3 måneders NIBOR + 5,60 %

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (tall i tusen NOK)

	Beløp
Kjernekapital:	
Sparebankens Fond	231.914
Utstedte fondsobligasjoner	54.687
-herav omfattet av overgangsbestemmelser	24.934
Fradrag i kjernekapital:	
Overfinansiert pensjonsforplikteles nto.	5.539
Ansvarlig kapital i andre Finansinstitusjoner	14.530
Sum kjernekapital	266.532
Tilleggskapital:	
Ansvarlig lån	-
Fradrag i tilleggskapital:	
Ansv. Kapital i andre Finansinstitusjoner	-
Sum tilleggskapital	
Sum ansvarlig kapital	266.532
Kapitaldekning	20,73 %

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet kapitalkrav.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (tall i tusen NOK)

	Beløp
Stater og sentralbanker	-
Lokale og regionale myndigheter	112
Offentlig eide foretak	1.172
Multilaterale utviklingsbanker	-
Internasjonale organisasjoner	-
Institusjoner	4.643
Foretak	11.369
Massemarkedsengasjementer	-
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	57.393
Forfalte engasjementer	1.342
Høyrisiko-engasjementer	-
Obligasjoner med fortrinnsrett	602
Andeler i verdipapirfond	1.461
Øvrige engasjementer	18.306
Sum kapitalkrav for kredittsisiko	96.400
Kapitalkrav for motpartsrisiko	-
Kapitalkrav for operasjonell risiko	8.659
Div. fradrag i kapitalkravet	2.224
Sum	102.835

4 Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon misligholdte engasjement:

Et engasjement anses for å være misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 90 dager etter forfall eller når overtrekk på rammekreditt ikke er innekket som avtalt innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ikke er misligholdt ennå, når det er blitt identifisert objektive bevis på verdifall.

Definisjon verdifall:

Utlån og garantier vurderes etter ”Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004”. Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv rentemetoden, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuell nedskrivning for tap. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier. Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Vesentlige/uvesentlige engasjement
- Misligholdte/ikke misligholdte engasjement
- Risikoklasser

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiberegningene benyttes løpende effektiv rente. Ved beregningen av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerhetene til påregnelig salgpris fratrukket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement med tanke på individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Banken har forsøkt å dele inn bankens utlån i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debitorenes evne til å betale ved forfall. Følgende risikogrupper benyttes:

- Personkunder
- Primærnæringer
- Industri
- Bygg/Anlegg

- Handel/hotell/restaurantdrift
- Eiendomsforvaltning/drift
- Forretningsmessig tjenesteyting
- Transport

Verdifall for grupper av utlån beregnes som prosentandeler av brutto utlån etter fradrag for individuelle nedskrivninger, avhengig av risikogruppe og risikoklasse.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Personkunder	1.456.500	63.801	156	1.520.457
Primærnæringer	187.371	19.853	234	207.458
Industri og bergverk	23.909	5.540	2.081	31.530
Bygg og anlegg	38.823	3.868	11.437	54.128
Handel/Hotell og Restaurantdrift	36.486	11.540	5.012	53.038
Eiendomsforvaltning/drift	72.431	5.496	575	78.502
Tjenesteytende næring	29.689	2.371	182	32.242
Transport/Kommunikasjon	13.145	2.136	1.420	16.701
Offentlig Forvaltning	30.683	10.000	75	40.758
Øvrige næringer	5.677	1.278	-	6.955
Eika Boligkreditt	-	-	79.950	79.950
Finansinstitusjoner/Finansielle Foretak	353.666	-	-	353.666
Sum	2.248.380	125.883	101.122	2.475.385
Kontorkommunene Tolga, Os, Tynset og Elverum	1.263.184	87.925	18.409	
Øvrige kommuner i Fjellregionen	94.746	7.790	927	
Øvrige deler av Norge	883.353	30.153	81.786	
Utland	7.097	15	-	
Gjennomsnitt ²	2.254.642	128.365	100.574	2.483.581

- 1 Etter individuelle nedskrivninger
 2 Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	403.139	29.113	174.991	474.314	1.176.156	-9.333	2.248.380
Ubenyttede rammer	-	73.939	-	-	51.944	-	125.883
Garantier	-	-	-	99.702	1.420	-	101.122
Sum	403.139	103.052	174.991	574.016	1.229.520	-9.333	2.475.385

1 Etter individuelle nedskrivninger

4.4 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Engasjementer med nedskrivninger	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Personkunder	11.609	4.234	1.992	202	-	-
Primærmæringer	687	9.273	4.090	2.090	-	-
Industri og bergverk	-	-	-	-	-	-
Bygg og anlegg	3.703	3.703	3.251	1.729	-	-
Handel, Hotell og Restaurantdrift	-	-	-	-	-	-
Eiendomsforvaltning/drift	4.266	-	-	-2.530	-	-
Tjenesteytende næring	-	-	-	-	-	-
Transport/Kommunikasjon	-	-	-	-	-	-
Offentlig forvaltning	-	-	-	-	-	-
Øvrige næringer	-	-	-	-	-	-
Eika Boligkreditt	-	-	-	-	-	-
Finansinstitusjoner/Finansielle Foretak	-	-	-	-	-	-
Sum	20.265	17.210	9.333	1.491	-	-
Kontorkommunene Tolga, Os, Tynset og Elverum	12.425	13.950	7.942	1.203	-	-
Øvrige kommuner i Fjellregionen	1.606	807	170	170	-	-
Øvrige deler av Norge	6.221	2.440	1.208	118	-	-
Utland	13	13	13	-	-	-

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.5 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	7.842	-	7.842
+Økte nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	3.413	-	3.413
+Nye nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	1.177	-	1.177
-Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	1.405	-	1.405
-Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	1.694	-	1.694
Utgående balanse	9.333	-	9.333

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)

Inngående balanse	12.004
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	1.277
Utgående balanse	13.281

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	1.491	-	1.491
Periodens endring i gruppenedskrivninger	1.277	-	1.277
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	1.405	-	1.405
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	2.232	-	2.232
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	2.611	-	2.611
Periodens tapskostnad	3.794	-	3.794

4.6 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det ratinger fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Tolga-Os Sparebank har pr

rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.7 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter, herunder garantier og finansielle sikkerheter) samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	116.176	116.176			0 %	0 %
Lokale og regionale myndigheter	15.010	15.010			0 %	0 %
Offentlig eide foretak	14.652	14.652			0 %	0 %
Multilaterale utviklingsbanker	-	-			0 %	0 %
Internasjonale organisasjoner	-	-			0 %	0 %
Institusjoner	117.417	117.417	14.530		0 %	0 %
Foretak	184.438	184.438			0 %	0 %
Massemarkedsengasjementer						
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	1.661.326	1.661.326			86 %	0 %
Forfalte engasjementer	15.258	15.258			0 %	0 %
Høyrisiko-engasjementer	-	-			0 %	0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	75.234	75.234			0 %	0 %
Andeler i verdipapirfond	91.842	91.842			0 %	0 %
Øvrige engasjementer	249.384	249.384			0 %	0 %
Sum	2.540.737	2.540.737	14.530			

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Tolga – Os Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Det tas ikke hensyn til motregningsadgang ved beregning av kapitalkrav. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi. Verdi på sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumenteres ved takst eller verdivurdering. For eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.8 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Vi har ingen motpartsrisiko knyttet til derivater.

5 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og grunnfondsbevis deles vanligvis inn i tre porteføljer; handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Tolga-Os Sparebank har ingen handelsportefølje. Bankens beholdning besto derfor ved årsskiftet av poster klassifisert som omløps- og anleggsmidler. Obligasjonsportefølje er ført som omløpsmidler. Dette betyr at verdien er ført til laveste verdis prinsipp av kostpris og reell markedsverdi.

Omløpspostene er ordinære poster hvor intensjonen om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende (i motsetning til ved handelsporteføljen). Postene blir verdsatt til den laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Tilnærmet 100 % av denne porteføljen er børsnoterte, og børskursen pr 31.12.2013 er derfor lagt til grunn som markedsverdi. I nærværende Pilar 3-dokument omtales denne beholdningen som værende til gevinstformål, selv om gevinstformålet ikke er spesielt fremtredende.

Anleggspostene, det vil si poster beregnet til varig eie eller bruk, er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Beregningen av virkelig verdi baseres på informasjon om foretakets fremtidige kontantstrømmer, soliditet og fremtidsutsikter. Nedskrivning blir foretatt når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdinedgangen skyldes forhold som må antas og ikke være av forbigående karakter. Nedskrivningene reverseres når grunnlaget for dem ikke lenger vurderes å være til stede. Ingen papirer i porteføljen er børsnoterte. I Pilar 3 omtales denne beholdningen som værende til strategiske formål.

Matrisen under viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år og hvor mye av dette som er medregnet i hhv kjernekapital og tilleggskapital.

Egenkapitalposisjoner

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjemekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler - gevinstformål	2618	2618	451	-3000	-3000	0
- børsnoterte aksjer						
- andre aksjer og andeler						
Aksjer og andeler - strategisk formål	36527	36527	688	3	3	0
- børsnoterte aksjer						
- andre aksjer og andeler						

1 "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Renterisiko

Renterisikoen oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldspostene har ulike gjenstående rentebindingstid. Renterisikoen knyttet til fastrente utlån, fastrente innlån og obligasjonsporteføljen. Fastrente utlån og – innlån benyttes i svært liten grad.

Bankens styre har fastsatt en ramme for renterisiko. Rammen er begrenset og dermed anses bankens renterisiko som lav.

Renterisiko rapporteres kvartalsvis til styret. Samlet renterisiko beregnes som samlet estimert verdiendring for alle rentebærende poster og rentederivater ved ett prosentpoengs endring i alle renter (parallellskift i rentekurven).

Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.

Renterisiko

Eiendeler	Renterisiko i tusen kroner ¹
Utlån til kunder med flytende rente	-2.161
Utlån til kunder med rentebinding	-10
Rentebærende verdipapirer	-354
Øvrige rentebærende eiendeler	-
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	-
Andre innskudd	1.824
Verdipapirgjeld	614
Øvrig rentebærende gjeld	105
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	-
Sum renterisiko	18

7 Styring og kontroll av risiko

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende. Dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også vurderer behovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer med videre.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/nedgangskonjunktur. I tillegg gjennomfører banken en «omvendt» stresstest. I en slik stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og/eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt. Hensikten med en slik omvendt stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under ett kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av markedsrisiko og likviditetsrisiko.

Banken har vedtatt et minimumsnivå for kapital som skal gjenspeile bankens samlede risikotoleranse. Vurderingen er basert på beregnet kapitalbehov, offentlige krav og markedets forventninger. Det er etablert et sett av handlingsregler, hvor det fremgår hvilke tiltak som skal iverksettes ved ulike nivåer av faktisk kapital.

Styret har godkjent utforming og metodevalg for kapitalbehovsvurderingen og stresstester.

Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoe

7.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav.

Banken skal kunne betjene personkunder over hele landet, mens det for bedriftskunder gjelder en geografisk avgrensning til bankens nærområde. Det er rammer for eksponering innen for ulike bransjer, og det er rammer for porteføljekvalitet. Det er etablert kvartalsvis rapportering til styret på kredittområdet. Utlån både til person- og bedriftsmarkedet skal sikres med pant i bolig eller andre realiserbare objekter. Styret har delegert utlånsfullmakt til banksjef, som igjen har delegert dette videre i organisasjonen basert på kompetanse og risiko innenfor ulike segmenter og produkter.

Store engasjement kan i seg selv utgjøre en stor risiko. Dette gjør seg særlig gjeldende hvis de utgjør en stor andel av den totale portefølje og samtidig er konsentrert om enkelte bransjer eller næringer. Det er derfor begrensning på hvor mange store engasjement banken kan ha.

7.2.2 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansierte økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av

ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

Styret har vedtatt at banken skal ha lav likviditetsrisiko noe som innebærer en forsvarlig og langsiktig funding samt en likviditetsbuffer som gir tilgang på nødvendig kapital i en eventuell krisesituasjon. Banken har god forfallsstruktur på fundingen (obligasjonslån). Gjennom årene har utlånene gått litt ned, mens innskudd har økt. Bankens innskuddsdekning er nå på samme nivå som for sammenlignbare banker. Innskuddene er fordelt på mange innskytere, banken er solid og driften går med overskudd. Som et resultat av dette, og er bankens behov for funding redusert.

Likviditetsprognoser utarbeides og rapporteres til styret kvartalsvis mens det for øvrig er månedlig rapportering til styret på likviditetsområdet.

7.2.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap av verdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

Banken skal ha en moderat eksponering mot markedsrisiko i form av åpne posisjoner som følge av inn- og utlånsaktiviteten og/eller posisjoner i ulike typer finansielle instrumenter. Formålet med eksponeringen er å oppnå meravkastning, men eksponeringen skal skje innenfor moderate rammer. Bankens eksponering rapporteres månedlig til bankens ledelse og kvartalsvis til bankens styre.

7.2.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser.

For å avdekke den operasjonelle risikoen har banken rutiner for internkontroll. I sin gjennomgang av internkontrollen og analyse av bankens risikoer, benytter administrasjonen en risikomatrix der vi har identifisert og vurdert bankens risikoer på disse hovedområdene:

1. Strategi, visjon, policy
2. Kunderettet virksomhet (lån, innskudd, betalingsformidling, depot mm)
3. Funding, likviditet, styring av finansielle risikoer
4. Økonomistyring
5. Ansatte/organisasjon
6. Regnskap og rapportering
7. IKT
8. Andre driftsmidler eks. IKT

Analysen er forankret i organisasjonen ved at hver enkelt avdeling har bidratt på sine områder med sine vurderinger. Matrisen gir viktig input til ICAAP beregningen ved vurdering av operasjonell risiko, og den fremlegges for styret.

Banken har stadig fokus på hvordan vi best mulig kan etterleve og tilpasse oss nye lover og forskrifter.

7.2.5 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Individuell konsentrasjon
- Bransjekonsentrasjon
- Regional konsentrasjon

Det fins ulike måter å måle konsentrasjonsrisiko på. Store banker med avanserte risikostyringsverktøy benytter ofte egne modeller som enten eksplisitt eller implisitt måler konsentrasjonsrisiko og som også benyttes for kapitalbehovsvurdering. Vi har ikke slike verktøy tilgjengelig og må basere oss på enklere tilnærminger som er nærmere beskrevet i bankens ICAAP-dokument.

Konsentrasjonsrisiko styres ved hjelp av rammer for eksponering i bankens kredittpolicy, for eksempel rammer for størrelse på engasjement mot enkeltkunder eller samlet engasjement mot én enkelt bransje eller sektor. Eksponering i forhold til gjeldende rammer rapporteres til styret kvartalsvis.

7.2.6 Eiendomspriserisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på institusjonens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomspriserisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Bankens eiendommer ligger i Nord –Østerdal, et område med et begrenset marked for næringseiendommer. Bankens eiendommer har således en relativt lavt bokført verdi. Et verdifall på disse eiendommene anses for å være en lav risiko.

7.2.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

7.2.8 Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav.

7.3 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Det vises også til note 9 i årsregnskapet.

Banken har ingen variable godtgjørelser som bonuser og lignende.

Samlet utbetalt godtgjørelse til alle ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoenksponering, til andre ansatte og tillitsvalgte med tilsvarende godtgjørelse samt til ansatte med kontrolloppgaver utgjorde i 2013 kr 6.960.419. Av totalt utbetalt godtgjørelse til disse utgjorde variabel godtgjørelse kr 0.